

Zpráva o situaci na ZÚ Ankara

Všeobecná situace

Na ZÚ nedošlo prakticky k žádným změnám. Mimo stranické schůze se o vnitropolitické situaci v ČSSR prakticky vůbec nemluví. Pokud ano, pak jde vesměs o kritiku Bukanýra jako člověka, jenž nese odpovědnost za smrt, kteří zahynuli v srpnu 1968. V soukromých rozhovorech se mnou pak Kuban kritizuje tehdejší vedení strany, které zavedlo zemi do krisové situace.

Ačkoli prakticky všichni pracovníci ZÚ mimo ss. Halíka a Majerníka prohlašují, že na ZÚ Ankara bylo vždy vše v pořádku a nedocházelo zde nikdy k nacionalistickým a protisovětským projevům a pokud ano, pak to byla záležitost uprchlého předsedy ZO KSČ Krátkého, v souvislosti s nadcházející výměnou stranických legitimací se objevily názory, že lidi nelze hodnotit jen podle činnosti v roce 1968, ale na základě období daleko širšího (Karpfinger) a že za podmínek na MZV, kde se všichni mezi sebou znají, se vzájemné, dobré či špatné vztahy mezi lidmi, mohou projevit i při tomto řízení (Kuban). Místo odpovědi na námitky s. Halíka, který dokazuje, že podobné názory a projevy na ZÚ byly, se proti němu demagogicky útočí, že měl aktivně vystupovat již dříve (Stropnický, Kuban). Po uvedení konkrétních příkladů takového vystupování s. Halíka je rozhovor převáděn na jiné, méně bolestivé téma. Knobloch i Kuban nevyklučují, či dokonce očekávají možné odvolání do ústředí a Kuban nevyklučuje ani úplný odchod z MZV. Nejvíce se o probíhající kádrové změny v ústředí ovšem zajímá Knobloch, s nímž jsem na toto téma po svém příjezdu mluvil asi tři hodiny. I nyní, při příjezdu kurýrů si Knobloch speciálně zajišťoval, aby pro ně mohl jet na letiště a setkat se tak s nimi první. Po zprávách tisku o odvolání Bukanýra lze z některých jeho nepřímých narážek pochopit, že přes obavy z odvolání zároveň s nadějí pohlíží na možnost být opět chargé d'affaires.

Zcela specifické postavení na ZÚ zaujímá řidič Majerník, který patří k nejinformovanějším osobám. V soukromí - před s. Halíkem a mnou - ostře kritizuje Bukanýra za jeho politiku v minulosti, není však ochoten domlouvat věci do konce. Od původně nenápadného mluvení o tom, že Bukanýr možná dostává dopisy i od Šika, nyní prohlašuje, že je o tom pevně přesvědčen a dokonce mi nabídl, že by mi dal některé

zajímavě vyhlížející dopisy přečíst, neboť on chodí pro poštu, má k nim tedy přímý přístup, ale neovládá jazyky. Vzhledem k tomu, co se o mně občas píše v tureckém tisku vyjádřil domněnku, že to "musí někdo v Praze prozradit." Na podobné nabídky či narážky jsem naprosto nereagoval. Domnívám se však, že v případě kladného vyznění jeho prověrky doma, by s ním bylo možno nepřímo, tj. bez zasvěcení do podstaty věci, se v tomto směru spojit. Kromě nesouhlasu s politikou Bukanyra v minulosti zde určitou roli hraje i osobní nevraživost, neboť Majerník z jedné strany těžce nese poškození vztahů s SSSR (jeho manželka je ukrajinské národnosti) a zároveň se obává komplikací, které mu může přinést Bukanyrova snaha o přeložení řidiče Brindzika do Ankary. Do určité míry nelze vyloučit nějakou formu napojení Majerníka na sovětské přátele.

Pokud jde o Pejškovy, nabyl jsem dojmu, že sekretářka je Bukanyrovou důvěrníci, což je názor i Kubana, který také vyslovil přesvědčení, že Bukanyrovou snahou je jejich odjezd oddálit, což jsme vám sdělili telegramem.

Hospodář Karpfinger je zde nyní sám, neboť manželka mu odejela na delší dobu do ČSSR. K jeho vlastnostem patří mj. i nadměrná zvědavost, jež se projevuje v naslouchání za dveřmi. Také bezpečnostní opatření, vyplývající z jeho funkce plní jen s největší neochotou.

Protože Bukanyr úplně uvolnil řidiče z domovních služeb, aby jej mohl mít kdykoli k dispozici, musel uvolnit ze služeb na šifře Pejška, který nyní čtyřikrát měsíčně slouží jako domovník a některá půldne slouží za Karpfingera dobrovolně. Počet služeb diplomatů se proto zvýšil. Při společenských podnicích pak Bukanyr prosazuje zásadu, že se jich musí zúčastnit všichni diplomaté, včetně toho, který právě slouží a proto odesílá po části podniku dalšího diplomata na střídání. Toto opatření postihuje především s. Halíka, mne a Kubana, protože Knobloch je nejdůležitější z hlediska plné účasti. Toto opatření mi pak také brání sledovat celý průběh podniku. Přitom Bukanyr není ochoten použít na toto střídání Pejška, protože prý "radisté nikde na šifře neslouží," a tento návrh pochopil téměř jako osobní útok.

Bukanýr

Ačkoli již pominula prvopočáteční publicita spojená s jeho příjezdem, její periodické opakování nelze vyloučit, jak se to ostatně projevilo v minulém období. V této spojitosti zřejmě hrají úlohu tři hlavní faktory, které ovšem často působí společně: honba za sensacemi, snaha pošpinit socialistické zřízení v ČSSR a snaha vytěžit z osoby Bukanýra maximální množství politického kapitálu pro vnitropolitickou potřebu jednotlivých stran. Jestliže první dva faktory jsou soukromou doménou tisku podle zaměření majitelů jednotlivých listů, třetí faktor se jeví jako nejdůležitější zdroj psaní o Bukanýrovi a současně i o ČSSR, obyčejně pak je druhá polovina třetího faktoru v podání tisku negativní. Přátelství s Bukanýrem, či alespoň rozhovor s ním jsou však cennou devisou pro turecké politiky, kteří jí nezapomenou dát patřičný ohlas, jak o tom svědčí Bukanýrova návštěva u Demirela i u İnönü.

Je zajímavé, že zájem o Bukanýra v tisku znovu vzrostl právě v období, kdy došlo k pozastavení jeho členství ve straně, ale tento fakt ještě nebyl zveřejněn. Právě tehdy byl Bukanýr sledován po šest dnů fotografem z Türk Haberle Ajansi, výsledky jehož práce se posléze projevily v tureckých i zahraničních časopisech. Nelze vyloučit, že Turci mají v záloze i snímky poněkud pikantnější, protože Bukanýr sám třikrát odháněl fotografa od ZÚ a dělal přitom různé posunky - ťukal se do čela a podobně, ačkoli se částečně kryl za sloupem vrat. Turecký tisk později požadoval na ZÚ i na Bukanýrovi komentáře k pozastavení členství i k odvolání, na základě zpráv z Guardianu.

V této spojitosti je nutno dodat, že Bukanýr není protivníkem publicity své osoby a totéž platí i o jeho manželce. Tato na př., vědoma si přítomnosti fotografa, poslala řidiče z vozu pro chléb, aby ji fotograf "neotravoval", ale vzápětí za ním opustila vůz a šla si stoupnout přímo před kameru ke stánku s časopisy. V období po příjezdu často mávali kolemjdoucím a to i z vlastní iniciativy. V současné době, kdy se řeší otázka koho pozvat na recepci k 9. květnu, Bukanýr nesouhlasil s pozváním dohromady osmi představitelů rozhlasu a televise, neboť je to zbytečně mnoho dle jeho názoru, ačkoli tyto sdělovací prostředky k nám zaujímají celkem neutrální pozici, za to mu však

vůbec nevadí, že novináři je pozváno daleko více a to i z těch časopisů, které nám věnují nepřilíš lichotivou pozornost. Prikázal dokonce, že záporné psaní novin o členech velvyslanectví není důvodem k nezvaní, protože to "přátelé dělají právě tak." Je ovšem pravda, že zatím co jsem kritizován já a v jednom případě Kuban, o Bukanyrovi se píše jako o "sad charming man and hero" s doprovodem malých tendenčně vybraných zpráv o ČSSR.

V poslední době mluví Bukanyr s cizími tituláři stále častěji sám, bez pomoci jakéhokoli tlumočníka a na večerní podniky mne vůbec nebere, aby " zase nemohli psát, že je hlídán." Mluví za pomoci částečných základních znalostí angličtiny a rusky, neboť i řada ~~západních~~ titulářů zde mluví rusky (Francouz, Ital, Iránc, Řek) nebo občas použije služeb titulářů socialistických zemí. Poskytl také neoficiální interview (není mi jasno, byli si toho vědom či ne) pro Daily News, jež vyšlo po té pod titulkem "Mluvila jsem s Bukanyrem" a mimo obsah rozhovoru je v něm i řada výmyslů o jeho duševním utrpení. "Soukromá rozmluva" s Kanadanem, o níž jsem informoval KC ovšem je zcela mimořádným jevem. (Kanadan byl velkým přítelem Kaňky).

Pokud jde o velvyslancovu korespondenci, situace se nezměnila. Prakticky k ní nemáme přístup. Část ji čtě, není zcela jasno, kdo mu ji překládá (italské dopisy rada Stropnický), není ani jasné, podle jakého klíče dopisy otevírá, neboť řada z nich zůstává neotevřených. Část otevřených i neotevřených dopisů je uložena v sejfě u sekretářky. Na základě námatkového výjmu šesti dopisů lze soudit, že jde o dopisy bezvýznamné. Na část dopisů odpovídá, v tom případě je Pejškova přepisuje ze stenografických záznamů. Největší část dopisů, jejichž příliv v poslední době ostatně poklesl, přichází z Itálie a z NSR. Do značných rozpaků jej uvádí zasílání utečeneckých plátků, kde bývá oslavován.

Pokud jde o rozhovory s představiteli tureckého státu i s cizími tituláři, je nutno konstatovat, že jeho argumentační schopnosti podstatně vzrostly. Velmi aktivně propaguje myšlenku pořádání evropské konference o bezpečnosti, ovšem a zde je mi těžko soudit z jakých důvodů, do popředí neustále staví zájem především malých zemí na jejím pořádání, neboť ony by případnou válkou nejvíce utrpěly. Při rozhovorech o Německu činí zásadní rozdíl mezi vládou a revansisty.

Z výše uvedeného nelze však činit nějaké závěry, neboť většina jeho výroků či delších monologů je pronášena v nesouvislé a velmi zmatené formě, což mne občas nutí, žádat jej o upřesnění myšlenky nebo i překládat jen velmi volně.

Specifickým rysem jeho vystupování je proklamovaná nedůvěra k Židům, vyjádřená snad nejlépe výrokem: "Kdybych byl věděl, že Kriegel je Žid, nikdy bych nedovolil, aby se stal předsedou NF." Přesto, v rozhovoru s velvyslancem Libanonu mluvil pouze o nutnosti boje proti antisemitismu, ale ani slovem se nezmínil o sionismu, což uvedlo Libanonce do značných rozpaků. Ovšem ještě dva týdny po té měl Bukanyr dojem, že se na něj Libanonec divně dívá.

V rozhovorech se mnou několikrát opakoval myšlenku, že v naší politice vůči západu nesmíme být zkostnatělí, musíme si hledat přístupy, jež by nepoškozovaly zájmy západních komunistických stran a tam kde nemůže proniknout na západě naše strana, nasadit jiné společenské organizace. Je nyní přesvědčen, že padne-li Brandtova vláda v případě neúspěchu své politiky vůči východní Evropě, k moci v NSR přijdou nejreakčnější síly a proto ji musíme alespoň v určitých směrech napomáhat. Tato myšlenka mu již byla zřejmě vsugerována v rozhovorech se západními diplomaty. Domnívám se, že byl velmi překvapen prohlášením İnönüho, že současná západoněmecká politika je založena výhradně na poznání, že ostatní západní státy nejsou kvůli požadavkům NSR na znovusjednocení a p. ochotny riskovat válku.

Pokud jde o postoj Bukanyra k pozastavení členství v KSČ, prakticky vše bylo sděleno KC. Novým poznatkem je pouze to, že v rozhovoru s titulářem MLR dne 7.4., který se jej na tuto záležitost zřejmě ptal, řekl, že záležitost byla s Bilakem zveřejněna pro tisk, že však neprospívá věci, mění-li se stále opatření vůči němu ze strany PÚV KSČ. Toto bylo obsaženo v jeho rukopisném záznamu o účasti na recepci při příležitosti příjezdu Stewarta do Ankary, ale jím později vyškrtuto. Originály svých záznamů a poznámek nepředává ke skartaci, ale ponechává si je, či je nějak ničí sám.

Postoj Bukanyra k období jeho působení ve funkci 1. tajemníka lze charakterisovat asi následujícím způsobem: s protisocialistickou a pravičáckou linií Kriegla, Smrka! a jiných jsem neměl nic společného, to se dělo bez mého vědomí, měl jsem jiný názor "na technologii řešení vzniklé situace, vše nelze řešit naráz",

asi jsem se mýlil. Při zprávě z novin, že Pavlenda a Kočtůch byli jmenováni velvyslanci jeho manželka řekla, že je více než podivné, že naše nejlepší ekonomy vysíláme za hranice.

Pokud jde o výkon funkce velvyslance, projevuje se zatím jeho nezkušenost, nerozhodnost a alibismus, jak vůči ústředí, tak i vůči turecké straně. V této spojitosti však prohlašuje, že se "chce naučit být dobrým velvyslancem a alespoň troškou přispět společné věci socialismu." Z druhé strany je prakticky vyloučeno vyvrátit mu názory, jež si na něco vytvořil.

Obecně

Pokud jde o mé postavení na ZÚ lze říci, že jsem zatím plně vytížen, ovšem s ukončením zdvořilostních návštěv se situace změní a bude nutné, abych byl pověřen i jiným konkrétním úkolem. Toto hodlá velvyslanec zřejmě rozhodnout až po příjezdu s.Škáchy.

Pokud jde o můj vztah k velvyslanci, nedávno mi řekl, že "naše služební vztahy jsou velmi dobré", byl u nás na večeri a ačkoli se mnou často mluví o různých věcech i si částečně "vylévá srdce", domnívám se, že jeho důvěru jsem si nezískal, ale že sá občas potřebuje s někým promluvit.

Ostatní pracovníci ZÚ mají ke mně dobrý vztah, v posledním období pak až příliš, což spojuji s tím, že se zřejmě uvažovalo o mém zvolení do komise k výměně stranických příkazů, do níž jsem ostatně byl jmenován.

Přes psaní tureckého tisku, které ostatně nenabýlo hrozivých rozměrů a zakládá se do dneška na nepřízni p.Çevikové po našem sporu a omezuje se v podstatě na Daily News, nesetkal jsem se zatím s žádnými zvláštními projevy zvědavosti či narážkami ze strany diplomatů cizích ZÚ. Přátelé to přijímají více méně pobaveně, a zřejmě to nepokládají za důležité.

Ankara, 14.4.1970

pro. Kucukas